

सन २०१६-१७ या वर्षाकरीता महसूल
विभागासाठी महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे
[Key Result Areas (KRAs)] निश्चित
करण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग**

शासन परिपत्रक क्रमांक :- केआरए-२०१६/प्र. क्र. ६९/म-८

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक : २१ ऑक्टोबर, २०१६.

परिपत्रक

राज्यातील महसूल प्रशासन अधिक लोकाभिमुख, कार्यक्षम, गतिमान व पारदर्शक करणे व महसूली उत्पन्नात वाढ करून राज्याच्या विकासाचा मार्ग प्रशस्त करण्याकरीता सन २०१६-१७ करीता महसूल विभागासाठी महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे [Key Result Areas (KRAs)] निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत विचारांती सन २०१६-१७ या वर्षाकरीता महसूल विभागासाठी महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे [Key Result Areas (KRA's)] पुढीलप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहेत :-

अ.क्र	महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे (KRAs)	फलनिष्पत्ती क्षेत्रासाठी महत्वाची मानके (K.P.I)	अंमलबजावणीचा स्तर
१	भूमी अभिलेख अद्यावतीकरण व सुलभीकरण करणे व ई महाभूमी कार्यक्रम प्रभावीपणे राबविणे.		
(१)	ई-फेरफार आज्ञावलीची १००% अंमलबजावणी करणे (जिवती तालुका वगळता)	१. सर्व तालुक्यांचा संगणकीकृत गा.न.नं. ७/१२ च्या डाटा सी.डी. अपलोडींगचे काम पूर्ण करणे (जिवती तालुका वगळता) २. हस्तलिखित गा.न.नं. ७/१२ बंद करून ई-फेरफार आज्ञावलीची संपूर्ण राज्यात अंमलबजावणी करणे. (जिवती तालुका वगळता) या कार्यक्रमाची फलनिष्पत्ती दर्शविण्याकरीता वर्ष २०१३-१४ या वर्षाची फेरफार नोंदींची प्रत्येक महिन्याची आकडेवारी याची तुलना वर्ष २०१६-१७ मधील त्या-त्या महिन्याच्या ई-फेरफारच्या नोंदीच्या आकडेवारीशी करण्यात यावी.	सर्व विभागीय आयुक्त सर्व जिल्हाधिकारी, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख

(२)	जुन्या महसूली अभिलेखांचे डिजिटल स्वरूपात जतन करणे व तालुका स्तरावर आधुनिक अभिलेख कक्षांची उभारणी करणे.	(अ) महसूली अभिलेखांचे स्कॅनिंग	सर्व विभागीय आयुक्त सर्व जिल्हाधिकारी, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
		i. सर्व तहसील कार्यालय व उप अधीक्षक भूमी अभिलेख यांचे कार्यालय अशा एकूण ७४१ कार्यालयांतील अभिलेखांचे स्कॅनिंग पूर्ण करणे.	
		ii. वरील प्रमाणे स्कॅनिंग केलेल्या इमेजेसची गुणवत्ता तपासणी (Quality checking) पूर्ण करणे.	
		iii. वरीलप्रमाणे स्कॅनिंग केलेल्या अभिलेख्यांच्या मेटा डॅटा एन्ट्रीचे काम पूर्ण करणे.	
		iv. अभिलेख्यांच्या स्कॅन्ड इमेजेस जनतेसाठी ऑनलाईन उपलब्ध करून देणे.	
		(आ) अभिलेख कक्षांमध्ये कॉम्पॅक्टर्स स्थापित करणे.	शासन
		i. सर्व तहसील व तालुका भूमी अभिलेख कार्यालयांच्या अभिलेख कक्षांकरीता कॉम्पॅक्टर्स उपलब्ध करून देण्याबाबत प्रस्ताव सादर करून वित्त विभागाचे अभिप्राय मिळविणे.	
		ii. सदर प्रस्तावास प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची मान्यता मिळविणे.	
		iii. सदर प्रस्तावास उच्चाधिकार सचिव समितीची मान्यता मिळविणे.	
		iv. सदर प्रकल्पास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणे.	
(३)	भूमापन नकाशांचे डिजिटायझेशन करणे.	v. सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी निविदा प्रसिध्द करणे.	जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
		vi. सदर प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी अभिकर्ता निश्चिती करणे.	
		vii. सर्व तालुकास्तरीय महसूल अभिलेख कक्षात कॉम्पॅक्टर्स स्थापित करणे.	
		१. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १०११/२१०३/प्र.क्र.६१८/ल-१ दिनांक-६.१०.२०१५ मध्ये	शासन

			विहीत ६ जिल्ह्यांतील भूमापन नकाशांचे डिजिटायझेशन करण्याच्या आर.एफ.पी.ला माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाची मान्यता मिळविणे.	
			२. सदर आर.एफ.पी.ला प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची मान्यता मिळविणे.	
			३. सदर आर.एफ.पी.ला उच्चाधिकार सचिव समितीची मान्यता मिळविणे.	
			४. सदर आर.एफ.पी. प्रसिध्द करणे.	जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
			५. सदर कामाच्या निविदेस उच्चाधिकार सचिव समितीची मान्यता घेणे.	शासन
			६. उक्त निविदेस शासनाची मान्यता मिळवून व्हॅडर्सना कार्यादेश देणे.	जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
(४)	शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १०११/२१०३/प्र.क्र.६१८/ल-१ दिनांक-६.१०.२०१५ अन्वये निश्चित करण्यात आलेल्या ६ जिल्ह्यांमध्ये पुनर्मोजणी करणे	१. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १०११/२१०३/प्र.क्र.६१८/ल-१ दिनांक-६.१०.२०१५ मध्ये विहीत ६ जिल्ह्यांमध्ये शेत जमीनींची पुनर्मोजणी करण्याच्या आर.एफ.पी.ला माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाची मान्यता मिळविणे		शासन
		२. सदर आर.एफ.पी.ला प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची मान्यता मिळविणे.		
		३. सदर आर.एफ.पी.ला उच्चाधिकार सचिव समितीची मान्यता मिळविणे.		
		४. आर.एफ.पी. प्रसिध्द करणे.		जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
		५. पुनर्मोजणी कामाच्या निविदेस उच्चाधिकार समितीची मान्यता मिळविणे.		शासन

			६. पुनर्मोजणी कामाच्या निविदेस शासन मान्यता मिळवून व्हेंडर्सना कार्यादेश देणे.	शासन, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख
II	शासकीय जमिनींचा इष्टतम वापर करणे.			
	(१)	सहकारी गृहनिर्माण संस्थांना शासकीय जमीन प्रदानाचे धोरण सुधारित करणे.	१. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे. २. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे. ३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत सर्वसमावेशक शासन निर्णय निर्गमित करणे.	शासन
	(२)	उर्वरीत महाराष्ट्रातील भाडेपट्ट्याने प्रदान केलेल्या शासकीय जमिनींचे संपुष्टात आलेल्या भाडेपट्ट्यांच्या नूतनीकरणाचे धोरण निश्चित करणे	१. महाधिवक्ता यांचे सदर धोरणाबाबत अभिप्राय प्राप्त करणे २. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे. ३. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे. ४. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत सर्वसमावेशक शासन निर्णय निर्गमित करणे.	शासन
	(३)	राज्यात जिमखान्यांना प्रदान केलेल्या शासकीय जमिनींच्या भाडेपट्ट्यांचे नूतनीकरण करण्यासंदर्भात धोरण निश्चित करणे	१. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे. २. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे. ३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत स्वयंस्पष्ट शासन निर्णय निर्गमित करणे.	शासन
	(४)	नझूल भाडेपट्ट्यांच्या जमिनी फ्री होल्ड (भोगवटादार वर्ग-१) करण्यासंदर्भात शासन नियुक्त अभ्यास समितीचा अहवाल प्राप्त करून त्यातील शिफारशी बाबत शासनादेश प्राप्त करणे.	१. अभ्यास समितीचा अहवाल प्राप्त करून शासनादेश घेणे. २. सदर अहवाला आधारे प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे. ३. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे	शासन

			४. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत स्वयंस्पष्ट शासन निर्णय निर्गमित करणे	
	(५)	भाडेपट्ट्यांवरील व भोगवटदार वर्ग- २ च्या धारणाधिकारारच्या जमिनींचे भोगवटदार वर्ग-१ या धारणाधिकारामध्ये रूपांतरण करण्याबाबतचे नियम व धोरण तयार करणे.	१. प्रारूप मंत्रीमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे. २. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे ३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत स्वयंस्पष्ट शासन निर्णय निर्गमित करणे.	शासन
	(६)	बृहन्मुंबईतील खार जमीनींच्या इष्टतम वापरासाठी बृहत आराखडा तयार करणे.	१. एम.एम.आर.डी.ए कडून बृहन्मुंबईतील खार जमिनीच्या इष्टतम वापरासाठी बृहत आराखडा तयार करून घेणे. २. सदर बृहत आराखडयास राज्य शासनाची मान्यता प्राप्त करून केंद्र शासनाकडे सादर करणे.	शासन
	(७)	महसूल विभाग व शासनाच्या इतर विभागांच्या अखत्यारीत असणा-या शासकीय जमीनींची माहिती Land Bank च्या स्वरूपात संकलित करणे.	शासकीय जमीनींचे राज्य शासनाच्या इतर विभागांना विशिष्ट प्रयोजनार्थ वेळोवेळी वाटप करण्यात आले आहे. त्यापैकी अनेक ठिकाणी शासकीय जमिनी अद्याप मोकळ्या आहेत. अशा शासकीय जमीनीचा इष्टतम वापर होण्याच्या दृष्टीने सदर जमीनींच्या माहितीचे Land Bank च्या स्वरूपात संकलन करणे.	शासन
III	केंद्र/राज्य शासनाच्या विकास प्रकल्पासाठी शासकीय जमीन सुलभतेने उपलब्ध करून विकासाला चालना देणे.			
	(१)	केंद्र शासन / राज्य शासनाच्या विकास प्रकल्पांसाठी सत्वर जमीन उपलब्ध करून देणे.	१) केंद्र शासन किंवा राज्य शासनाच्या विविध विकास प्रकल्पांकरीता शासकीय जमीन प्रदान करावयाची प्रकरणे तातडीने निकाली काढून विकासाला चालना देणे, उदा :- i. मुंबई मेट्रोचे जे विविध प्रकल्प सुरु आहेत त्या विविध प्रकल्पांमध्ये ज्या प्रकरणी जमीनीचा अद्याप आगाऊ ताबा देण्यात आलेला नाही, त्या प्रकरणांमध्ये तातडीने आगाऊ ताबा देणे आणि जमीन	शासन

			<p>प्रदानाबाबत अंतिम आदेश निर्गमित करणे.</p> <p>ii. नागपूर मेट्रोचे जे विविध प्रकल्प सुरु आहेत त्या विविध प्रकल्पांमध्ये ज्या प्रकरणी जमीनीचा अद्याप आगाऊ ताबा देण्यात आलेला नाही, त्या प्रकरणांमध्ये तातडीने आगाऊ ताबा देणे आणि जमीन प्रदानाबाबत अंतिम आदेश निर्गमित करणे.</p> <p>iii. मुंबई व नागपूर येथे महाराष्ट्र राज्य विधी विद्यापीठासाठी शासकीय जमीनी मंजूर करणे. इत्यादी.</p>	
२.	राज्य शासनाच्या स्तरावरून प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आलेल्या निकडीच्या सार्वजनिक प्रकल्पांना आवश्यक अन्य प्रशासकीय विभागांच्या अधिपत्याखालील शासकीय जमीनीचा अगाऊ ताबा देण्याचे अधिकार जिल्हाधिकाऱ्यांना देणे.	<p>१. या अनुषंगिक मंत्रिमंडळ टिप्पणीचे प्रारूप तयार करून त्यावर सर्व संबंधित विभागांचे अभिप्राय मिळविणे.</p> <p>२. वित्त विभागाची प्रस्तावास सहमती मिळविणे.</p> <p>३. मंत्रिमंडळाची प्रस्तावास मान्यता मिळविणे.</p> <p>४. शासन मान्यतेने शासनादेश निर्गमित करणे.</p>	शासन	
IV.	महसूल उत्पन्न वाढीच्या दृष्टीने कृती कार्यक्रम राबविणे.			
(१)	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या विविध कलमांमध्ये “शुल्क/आकार/दंड (शास्ती)/रुपांतरण कर इत्यादी” च्या दरांमध्ये वेळोवेळी नियमान्वये सुधारणा करण्याची तरतूद समाविष्ट करणेबाबत.	<p>१. विभागीय आयुक्त, कोकण यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीच्या अहवालाआधारे प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.</p> <p>२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे</p> <p>३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.</p>	शासन	
(२)	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम-२९५ मध्ये सुधारणा करणे.	१. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे	शासन	

			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे .	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे	
(३)	महाराष्ट्र शेतजमीन (धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ मध्ये सदर अधिनियमान्वये अतिरिक्त ठरवून वाटप केलेल्या, परंतु विना परवानगी कृषिक अथवा अकृषिक कारणांसाठी खरेदी - विक्री झालेल्या जमीनींचे व्यवहार नजराणा आणि दंड आकारून नियमानुकूल करण्याची तरतूद करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे	शासन
		३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.		
(४)	अवैध उत्खनन व वाहतुकीसाठी वापरलेल्या यंत्रसामग्री आणि वाहनांवर शास्तीची रक्कम निश्चित करण्याविषयी नियमान्वये तरतूद करणे.	१. महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ मधील कलम ४८ (८) मध्ये अवैध उत्खनन व वाहतुकीसाठी वापरण्यात आलेली यंत्रसामग्री व वाहने जप्त करण्याची तरतूद करण्यात आली असून अशा यंत्रसामग्री व वाहनावर शास्ती करण्याचीही तरतूद केली आहे. त्यानुसार अशा यंत्रसामग्री व वाहनावर शास्तीची रक्कम निश्चित करण्याकामी नियम करण्याच्या दृष्टीने अनुषंगिक प्रारूप अधिसूचना प्रसिध्द करणे.	२. उक्त नियमा संबंधी अंतिम अधिसूचना प्रसिध्द करणे.	शासन
(५)	महाराष्ट्र जमिन महसूल संहिता १९६६ मधील कलम ४८ मध्ये नविन पोटकलम (१०) समाविष्ट करून गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीस आळा	१. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	शासन

	घालण्यासाठी गौण खनिजाच्या वापरकर्त्याकडून गौण खनिजाच्या खरेदीच्या वैध वाहतुकीची कागदपत्रे मागविण्याबाबतची तरतूद करणे.	३. मंत्रीमंडळ मान्यतेनंतर विधान-मंडळासमोर मान्यतेसाठी सादर करणे.	
(६)	वाळू/रेती निर्गती विषयी सर्वकष सुधारित धोरण विहित करणे.	१. प्रारूप मंत्रीमंडळ टिप्पणीस पर्यावरण विभाग व वित्त विभागाची सहमती प्राप्त करणे.	शासन
		२. मंत्रीमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
		३. मंत्रीमंडळ मान्यतेनंतर शासन निर्णय निर्गमित करणे.	
(७)	केंद्र शासनाने खनिजाची निर्गती लिलावाद्वारे करण्याबाबत दिलेल्या निदेशानुसार गौण खनिजाचे खनिपट्टे व परवाने लिलावाद्वारे मंजूर करण्यासाठी लिलावासंबंधीचे नियम तयार करणे.	१. प्रारूप मंत्रीमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभागाची व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
		२. मंत्रीमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यते-साठी सादर करणे.	
		३. नियम राजपत्रात प्रसिध्द करणे.	
(८)	महालेखापालांकडून प्राप्त जमा लेखापरिच्छेदांचा मोहिमेच्या स्वरूपात निपटारा करणे	एकूण जमा लेखा परिच्छेदांपैकी किमान ७५ टक्के लेखा परिच्छेदांचा निपटारा करणे.	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
(९)	विविध प्रयोजनार्थ शासकीय जमीन सवलतीच्या दराने प्रदान करण्याबाबतचे प्रचलित धोरण सुधारित करणे	१. प्रारूप मंत्रीमंडळ टिप्पणी वित्त विभागास सहमतीसाठी सादर करणे	शासन
		२. मंत्रीमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे	
		३. मंत्रीमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत स्वयंस्पष्ट शासन निर्णय निर्गमित करणे.	
(१०)	प्रदान केलेल्या शासकीय जमीनीवरील पुनर्विकासाचे धोरण निश्चित करणे.	१. प्रारूप मंत्रीमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
		२. मंत्रीमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
		३. याबाबत स्वयंस्पष्ट शासन निर्णय निर्गमित करणे.	

	(११)	देवस्थान इनाम जमिनीसंदर्भात शासन नियुक्त समितीचा अहवाल अंतिम प्राप्त करून त्यातील शिफारशी विषयी शासनादेश मिळविणे.	१. अहवाल शासनास प्राप्त करून घेवून त्यातील शिफारशी विषयी वित्त विभाग व विधी व न्याय विभागाचे अभिप्राय प्राप्त करणे.	शासन
			२. अहवालातील शिफारशी बाबत मंत्रीमंडळापुढे प्रस्ताव सादर करणे	
	(१२)	औद्योगिक प्रयोजनासाठी मंजूर केलेल्या शासकीय जमीनी वाणिज्यिक/ रहिवास प्रयोजनासाठी वापरावयाची परवानगी देण्या अनुषंगिक धोरण निश्चित करणे.	१. धोरण अनुषंगिक प्रस्तावास विधी व न्याय विभाग तसेच मा. महाधिवक्ता यांचे अभिप्राय मिळविणे	शासन
			२. प्रस्तावास वित्त विभागाची सहमती मिळविणे.	
			३. मंत्रीमंडळापुढे प्रस्ताव मान्यतेस्तव सादर करणे.	
			४. मंत्रीमंडळाची मान्यता घेवून शासन आदेश निर्गमित करणे.	
	(१३)	मंजूर केलेल्या शासकीय जमीनीवर जाहिरात फलक उभारण्यासाठी अनुज्ञप्ती फी/शुल्क आकारण्याबाबतचे धोरण निश्चित करणे.	१. धोरण अनुषंगिक प्रस्तावास नगर विकास विभागाचे अभिप्राय मिळविणे.	शासन
			२. प्रस्तावास वित्त विभागाची सहमती मिळविणे.	
			३. शासनाची मान्यता घेऊन शासन आदेश निर्गमित करणे.	
V.	महसूल बाबीं विषयक अर्धन्यायिक कामकाज गतीमान करणे.			
	(१)	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम २५६ मध्ये आह्वानित आदेशातील आकारणी / दंडाच्या रकमेपैकी २५ टक्के रक्कम भरणा केल्यानंतरच अशा आदेशास स्थगिती देण्याबाबत सुधारणा करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रीमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रीमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रीमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.	
	(२)	महसूल प्राधिकारी यांच्याकडील अर्धन्यायिक कामकाज प्रभावी व गतिमान पद्धतीने विहीत वेळेत हाताळणे.	१. दि.१.४.२०१६ रोजी प्रलंबित सर्व अर्ध न्यायिक प्रकरणे ई-डिसनिक प्रणालीच्या आधारे नियमित आढावा घेवून, ती विहित वैधानिक कालमर्यादेत निकाली काढणे.	सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी

VI.	(३)	“लिज पेडन्स” च्या नोंदी घेण्या-संदर्भात क्षेत्रीय कार्यालयास परिपत्रकान्वये सूचना निर्गमित करणे.	१. महाधिवक्ता यांचे सदर धोरणाबाबत अभिप्राय प्राप्त करणे.	शासन
			२. महाधिवक्ता यांच्या प्राप्त अभिप्रायांच्या आधारे प्रारूप प्रस्ताव तयार करणे.	
			३. सदरहू प्रारूप प्रस्तावास शासनाची मान्यता प्राप्त करणे.	
			४. शासन मान्यतेनंतर याबाबत शासन परिपत्रक निर्गमित करणे.	
	उद्योगधंद्यास प्रोत्साहन देण्याच्या दृष्टीने महसूल प्रशासनांतर्गत कार्यपद्धतीचे सुलभिकरण - उद्योग व्यवसाय सुगमता साध्य करणे.			
VI.	(१)	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या कलम ४२ मध्ये विकास आराखडा आणि प्रादेशिक योजनेनुसार जमिनीचा वापर करण्याकामी मानीव अकृषिक परवानगीची तरतूद करण्यासाठी सुधारणा करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर विधेयक विधानमंडळासमोर मान्यतेसाठी सादर करणे.	
	(२)*	निती आयोगाच्या संकल्पनेनुसार शेती प्रयोजनार्थ, शेतजमीनी भाडेपट्ट्याने देण्याची सुविधा निर्माण करण्यासाठी नविन कायदा करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर विधेयक विधानमंडळासमोर मान्यतेसाठी सादर करणे.	
	(३)	मालमत्ता हक्क प्रमाणीकरण प्रणाली राबविण्यासाठी महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ यामध्ये सुधारणा करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रीमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.	
	(४)	मंजूर केलेल्या शासकीय जमीनी तारण ठेवण्यासाठी परवानगी देण्याचे अधिकार जिल्हाधिकारी यांना प्रत्यायोजित करणे.	१. वित्त विभागाच्या सहमतीने प्रस्ताव शासनास सादर करणे.	शासन
			२. शासनाच्या मान्यतेनंतर शासन निर्णय निर्गमित करणे.	

VII.	(५)	महाराष्ट्र शेतजमीन (धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ या अधिनियमाच्या संबंधित कलमांत ख-याखु-या औद्योगिक प्रयोजन आणि विशेष नगर वसाहत यांची व्याख्या समाविष्ट करणे. तसेच सदर प्रयोजनासाठी शेतजमीन खरेदी करण्यासाठी धारणेच्या कमाल मर्यादेपासून सूट देण्यासंबंधी तरतूद करणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.	
	(६)	महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता १९६६ च्या कलम ४४-अ खालील दि. १.४.२०१६ रोजी प्रलंबित प्रकरणांमध्ये सनद निर्गमित करणे.		सर्व जिल्हाधिकारी
	लोकाभिमुख महसूल प्रशासनासाठी महाराजस्व अभियान राबविणे व इतर धोरणात्मक निर्णय घेणे.			
	(१)	“महाराजस्व अभियान” प्रभावीपणे राबविणे.	सर्व सामान्य जनता व शेतकरी यांचे महसूल विभागांतर्गत क्षेत्रीय कार्यालयांशी संबंधित दैनंदिन प्रश्न सत्वर निकालात काढणे व महसूल प्रशासन अधिक लोकाभिमुख, कार्यक्षम व गतिमान करण्याच्या दृष्टीने राज्यात महाराजस्व अभियान हा महत्वाकांक्षी कार्यक्रम सर्व जिल्ह्यामध्ये राबविणे.	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
	(२)	सिंधी समाजाच्या व्यक्तींना प्रदान केलेल्या जमिनीच्या धारणाधिकारात बदल करणे व त्या अनुषंगिक सर्वेक्षण धोरण निश्चित करणे.	१. प्रारूप मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत शासन निर्णय निर्गमित करणे.	
	(३)	आदिवासी व्यक्ती तसेच कुळ कायद्यातील नमूद व्यक्तींच्या कुळ हक्काने वहिवाटीतील घरांखालील जमिनीचे मालकी हक्क देण्यासाठी नियत दिनांक (cut-off date) ठरविणे.	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबत शासन अधिसूचना निर्गमित करणे.	
	(४)	आकारीपड जमीनीं संदर्भात महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम १८२	१. प्रारूप विधेयकासह मंत्रिमंडळ टिप्पणीस विधी व न्याय विभाग व वित्त विभागाची सहमती घेणे.	शासन

		मध्ये सुधारणा करणे.	२. मंत्रिमंडळासमोर प्रस्ताव मान्यतेसाठी सादर करणे	
			३. मंत्रिमंडळ मान्यतेनंतर याबाबतचे विधेयक विधानमंडळास संमतीसाठी सादर करणे.	
	(५)	महसूल विभागाच्या नियंत्रणाखालील क्षेत्रीय प्राधिकाऱ्यां- कडून देण्यात येणाऱ्या सर्व लोकसेवा “महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम” अंतर्गत अधिसूचित करणे, तसेच या सेवा ऑनलाईन पद्धतीने नागरिकांना उपलब्ध करून देणे	१. सर्व लोकसेवांची सूची तयार करून, तयार केलेल्या सूचीतील लोकसेवा अधिसूचित करण्या- करिता शासनाची मान्यता घेऊन क्षेत्रीय प्राधिका-यांमार्फत सदर लोकसेवा अधिसूचित करण्याबाबत कळवून त्या अधिसूचित करून घेणे.	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
			२. अधिसूचित सर्व लोकसेवा ऑनलाईन पद्धतीद्वारे नागरिकांना उपलब्ध करून देण्याकामी संगणक आज्ञावली विकसित करणे.	
	(६)	शासनास देय जमीन महसूल / नजराणा / अधिमूल्य इत्यादींचा ऑन लाईन भरणा करण्यासाठी Multiple Payment Gateways उपलब्ध करून देणे.		शासन
VIII	महसूल यंत्रणेच्या सक्षमीकरणासाठी उपाययोजना करणे.			
	(१)	विविध महसूली संवर्गांकरिता प्रशिक्षण धोरण निश्चित करणे	१. अ) राज्य प्रशिक्षण धोरणांतर्गत महसूल विभागाच्या विविध संवर्गातील अधिकारी/कर्मचारी यांचे पाच प्रकारच्या सेवांतर्गत प्रशिक्षणासाठी ट्रेनिंग मोड्यूल आणि कॅलेंडर तयार करणे. ब) तांत्रिक प्रशिक्षणांतर्गत अधिकारी / कर्मचाऱ्यांच्या वर्षभराच्या प्रशिक्षणासाठी ट्रेनिंग मोड्यूल आणि कॅलेंडर तयार करणे.	शासन
			२. प्रस्तावित ट्रेनिंग मोड्यूल व कॅलेंडर क्रियान्वित करण्यास वित्त विभागाची सहमती प्राप्त करणे.	
			३. या संदर्भात शासन निर्णय निर्गमित करणे.	

IX.	(२)	राज्यातील सर्व महानगर-पालिका व जिल्ह्यातील अतिदुर्गम क्षेत्राच्या तालुक्यां-तील महसूल प्रशासनाचे बळकटीकरण करणे.	१. महानगरपालिका व अतिदुर्गम क्षेत्रातील तालुक्यांचे बळकटीकरण करण्यासाठी स्वतंत्र अपर तहसिलदार कार्यालय स्थापन करण्यासाठी सर्व विभागीय आयुक्त यांचेकडून अहवाल प्राप्त करून घेणे.	शासन
			२. सर्व विभागीय आयुक्त यांचेकडून अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर वित्त विभागाच्या मान्यतेने उच्चस्तरीय सचिव समितीच्या मान्यतेसाठी प्रस्ताव सादर करणे.	
	प्रशासकीय सौकार्याच्या दृष्टीने महसूली क्षेत्रांच्या पुनर्गठनाविषयी धोरण निश्चित करणे.			
	(१)	नवनिर्मित पालघर जिल्हा मुख्यालय व पालघर नव नगर विकसित करणे.	१. उपलब्ध शासकीय जमिनीवर सिडकोमार्फत नवनिर्मित पालघर जिल्ह्याचे मुख्यालय व पालघर येथे नव नगर विकसित करण्याबाबतचा प्रस्ताव मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेसाठी सादर करणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनंतर आदेश निर्गमित करणे.	
	(२)	जिल्हा विभाजन/ पुनर्रचनेचे निकष निश्चित करणे.	१. जिल्हा विभाजन / पुनर्रचना समितीचा अहवाल प्राप्त करून घेणे.	शासन
			२. जिल्हा विभाजन / पुनर्रचना समितीच्या अहवालासंबंधी प्रारूप मंत्रीमंडळ टिपणी व अहवाल वित्त विभागाकडे व इतर विभागांकडे सहमतीसाठी सादर करणे.	
			३. मंत्रिमंडळापुढे प्रस्ताव सादर करणे.	
			४. मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनुसार जिल्हा विभाजन / पुनर्रचनेचे निकष निश्चित करण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करणे.	
	(३)	तालुका विभाजनाचे निकष निश्चित करणे.	१. तालुका विभाजनाचे निकष निश्चित करण्या-साठी स्थापन करण्यात आलेल्या समितीने	शासन

			सादर केलेला अहवाल मंत्रिमंडळाच्या मान्यते-साठी सादर करणे.	
			२. मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेनुसार तालुका विभाजनाचे निकष निश्चित करण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करणे.	
	(४)	तलाठी साझा पुनर्रचना करणे.	१. मंत्रिमंडळ उपसमितीचा अहवाल प्राप्त करुन घेणे.	शासन
			२. मंत्रिमंडळ उपसमितीचा अहवाल मंत्रिमंडळास मान्यतेसाठी व निर्णयार्थ सादर करणे.	
X.	विधानमंडळ कामकाज विषयक प्रकरणे जलदगतीने निकाली काढणे.			
	(१)	विधान मंडळ कामकाज अविलंब निकाली काढणे.	१. लोकलेखा समिती तसेच इतर विधान मंडळ समित्यांच्या अहवालातील शिफारशींवर सत्वर कार्यवाही करणे.	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
			२. प्रलंबित अतारांकित प्रश्न, लक्षवेधी सूचना, औचित्याचे मुद्दे, कपात सूचना इत्यादी विधान मंडळाशी संबंधित बाबींना विहित कालावधीत उत्तरे / निवेदने सादर करणे.	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
	(२)	महालेखापालांच्या विविध अहवालातील प्रलंबित परिच्छेदांवर स्पष्टीकरणात्मक जापने सादर करणे व लोकलेखा समितीच्या शिफारशींवर केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल सादर करणे.	१. विनियोजन लेखे अहवाल सादर करणे. (सन २०११-१२, २०१२-१३, २०१३-१४)	शासन, सर्व विभागीय आयुक्त, जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, सर्व जिल्हाधिकारी
			२. नागरी अहवालावरील स्पष्टीकरणात्मक जापने सादर करणे. (सन २०११-१२, २०१२-१३, २०१३-१४)	
			३. महसूली जमा अहवाला-वरील स्पष्टीकरणात्मक जापने सादर करणे. (सन २०११-१२, २०१२-१३, २०१३-१४)	

२. उपरोक्त मुद्यांच्या अनुषंगाने महसूल विभागातील तसेच क्षेत्रीय स्तरावरील सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांनी सदर महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे [Key Result Areas] यांच्या अंमलबजावणीबाबत काटेकोरपणे कार्यवाही व अंमलबजावणी

करण्याची व्यक्तिशः दक्षता घ्यावी.

३. राज्यातील सर्व विभागीय आयुक्त व सर्व जिल्हाधिकारी यांनी वरील दिशानिर्देशांप्रमाणे सदर महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे [Key Result Areas (KRAs)] यांच्यापैकी क्षेत्रीय कार्यालयाशी निगडीत बाबीसंदर्भात आपआपल्या जिल्ह्यांमध्ये प्रभावीपणे अंमलबजावणीसाठी सर्वतोपरी प्रयत्न करावेत आणि अशा महत्वाच्या फलनिष्पत्ती क्षेत्राच्या अंमलबजावणीचा आढावा घेवून त्याबाबतचा मासिक प्रगती अहवाल सर्व जिल्हाधिकाऱ्यांनी विभागीय आयुक्त यांना सादर करावा आणि विभागीय आयुक्त यांनी अशा महत्वाच्या फलनिष्पत्ती क्षेत्राच्या अंमलबजावणीचा नियमितपणे आढावा घेवून तिमाही प्रगती अहवाल शासनास सादर करावा. त्याचप्रमाणे जमाबंदी आयुक्त व संचालक, भूमी अभिलेख, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी स्वतंत्रपणे सदर महत्वाची फलनिष्पत्ती क्षेत्रे [Key Result Areas (KRAs)] यांच्या अंतर्गत त्यांच्याशी निगडीत मुद्द्यांसंदर्भात अधिनस्थ कार्यालयात होणा-या कार्यवाहीचा आढावा घेवून तिमाही प्रगती अहवाल शासनास सादर करावा.

४. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१६१०२११७१८२५०४१९ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(मनु कुमार श्रीवास्तव)
प्रधान सचिव (महसूल)

प्रत :

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
२. मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
३. सर्व जिल्ह्यांचे मा. पालकमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
४. मा.राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
५. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
६. अप्पर मुख्य सचिव (मदत व पुनर्वसन), मंत्रालय, मुंबई - ३२,
७. सचिव (वने), मंत्रालय, मुंबई - ३२,
८. सर्व जिल्ह्यांचे पालक सचिव, मंत्रालय, मुंबई - ३२,
९. सर्व विभागीय आयुक्त
१०. जमाबंदी आयुक्त तथा संचालक, भूमी अभिलेख, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
११. सर्व जिल्हाधिकारी

१२. प्रधान सचिव (महसूल) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२,
१३. सर्व सह सचिव व सर्व उप सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२,
१४. कार्यासन म-८ (निवड नस्ती), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ३२.